

Ясинок М.М. Концепція доказового права в цивільному процесуальному праві України

Формування системи доказів та судового доказування, не дивлячись на тисячолітню їх історію і на сьогодні є дискусійним питанням, оскільки ми і сьогодні поділяємо інститут доказів на цілу систему засобів доказування, яка має своє однотипне закріплення в різних процесуальних галузях права не дивлячись на те, що зміст кожної такої складової буде завжди різним. З урахуванням даних обставин не дивлячись на те, що інститут доказів і процес доказування носять міжгалузевий характер, оскільки докази мають одну і ту ж назву, а процес змагального доказування є по суті ідентичним, все ж судові рішення завжди будуть різними. Така ситуація обумовлена з одного боку персоніфікованим предметом розгляду, а з іншого наявністю положень про належність, і відносність доказів. Саме останні персоніфікують засоби доказування відносно предмета розгляду кожної цивільної справи. В той же час все це процесуально-технічне спрямування не буде мати ніякого значення без пізнання змісту кожного окремого доказу та його оцінки на предмет доброякісності таких доказів, їх внутрішнього зв'язку один з одним, оскільки кожна система доказів повинна складати собою логічно пов'язану між собою групу, де зміст кожного доказу повинен мати своє логічне продовження у змісті іншого. Ми звикли до того, що пізнання це філософська категорія, а аналіз змісту доказів є логічним осмисленням їх змісту. В той же час вся процедура судового доказування від її початку і до закінчення за своєю формою є процесуальною категорією. Змістом такої форми є механічні дії всіх учасників процесу спрямованість яких обумовлена нормами процесуального права з одного боку, а з іншого такий процес завжди обумовлений психологічною складовою. Суть такого процесу полягає в тому, що кожен доказувач бажає він того чи ні, але в процесі доказування привносить в цей процес не лише логіку свого мислення, але і супроводжує її своєю емоційною складовою, що для цивільного та іншого виду судочинства є важливим фактором, оскільки саме цей фактор передає суду переконаність чи не впевненість, підозру чи обурення, доброту чи ненависть до іншої сторони в процесі доказування. Довгий час в цивільному судочинстві вважалось його остаточністю в доказуванні, є та межа при якій суд досяг об'єктивної істини у справі. Такий матеріалістичний підхід доказування протирічив вченню Канта про те, що пізнати предмет в собі неможливо, оскільки кожна нова складова буде поділятися на іншу, і так до безкінечності, а тому досягти об'єктивної істини за Кантом не можливо. Але саме така процесуальна формула була покладена в слідчу форму цивільного процесу за радянських часів. Зміна такої процесуальної формули, і перехід до змагальної форми цивільного судочинства на сьогодні заспокоїло наукові спори щодо питання об'єктивної чи відносної істини в цивільному судочинстві. Разом з тим сьогодні набуває потужності нова наукова дискусія щодо того чи може існувати цивільне судочинство виключно на змагальній його основі, чи все ж таки повинно бути розумне поєднання змагальної і

слідчої форми судових процесів з розумною при цьому активністю суду? На сьогодні в Україні нажаль немає наукових досліджень з цього не простого питання.

Крім того досліджуючи процес доказування необхідно не просто обмежуватись виключно дослідженням процесуального законодавства як це має місце в переважній більшості дисертаційних робіт, хоча це і важливо в теоретичному плані. В той же час вкрай потрібно, щоб такі дослідження носили комплексний характер, оскільки процес доказування не лише в цивільному процесі, а і у інших процесуальних галузях права повинен ґрунтуватися не лише на правилах логіки, філософському розумінні пізнання, а і психологічній складовій суб'єктів доказового процесу, оскільки сторони цивільного судочинства, це перш за все люди, які при зверненні до суду автоматично набувають процесуального статусу позивача чи відповідача, третіх осіб та їхніх представників, свідків чи експертів. Саме люди, а не їх процесуальний статус самостійно визначають для себе достатність чи не достатність доказового матеріалу для встановлення істини у справі. При цьому критерієм достатності чи недостатності є наявність, як ми говоримо, можливостей при яких суд може сказати: «Я вірю більше доказам позивача ніж відповідача, а тому з цих підстав я ухвалюю судові рішення на його користь». Таким чином на сьогодні важливим фактором є не кількість поданих доказів, а їх змістовна єдність та формування на цій основі загальної переконливості суду.

Вивчення таких закономірностей є важливим фактором не лише в теоретичному значенні, де ми поступово починаємо визначати доказове право як підгалузь цивільного процесуального права. Потрібно більш ширше подивитись на цей процес, і особливо це важливо для навчального процесу юридичних факультетів, оскільки предмет «Доказове право в цивільному судочинстві» повинен вивчати процес формування системи доказів по кожному із однотипних практичних питань матеріального права з одного боку, а з іншого важливо навчати студентів процесу доказування по кожному блоку однотипних категорій різногалузевих (сімейних, цивільних, земельних, житлових, трудових) справ. Такий підхід дасть потужне практичне спрямування навчального процесу з поєднанням при цьому практики складання процесуальних документів, що поставить підготовку студентів юридичних факультетів на сучасний рівень здобуття як практичних так і теоретичних навиків.